

Carel ridder van Rappard

De eerste voorzitter van het Nederlands Golf Comité

De geschiedenis van golf in Nederland kent vele enigmatische figuren met adellijke titels, maar slechts één ridder: Carel ridder van Rappard. Hij was de eerste voorzitter van het Nederlandsch Golf Comité (1914) – de voorloper van de Nederlandse Golf Federatie – en vooral: Nederlands beste 19de-eeuwse tennisspeler. Een man van regels en etiquette.

IN 1874 WERD CAREL RIDDER VAN RAP-PARD GEBOREN in het Drentse Assen, als zoon van Jan Carel Jacob van Rappard (1837-1915) en Margaretha Johanna Carolina Snouckaert van Schauburg (1840-1888). De familie Van Rappard was oorspronkelijk uit Duitsland afkomstig en had van Koning Willem I de laagste adellijke titel 'ridder' gekregen. Het gezin verhuisde na vaders benoeming tot vicepresident van het Haagse gerechtshof naar de hofstad, waar Carel van Rappard het gymnasium afrondde. In navolging van zijn vader studeerde hij vervolgens rechten in Utrecht, waar hij eind 1899 op stellingen promoveerde. Na zijn studie begon Van Rappard, die vanwege zijn beminnelijke en vriendelijke persoonlijkheid liefkozend 'de chevalier' genoemd werd, zijn loopbaan in Den Haag, eerst het recht praktiserend als advocaat en vervolgens in diplomatieke dienst bij Buitenlandse Zaken.

S.P. ELER, NEDERLANDS BESTE TENNISER

Tijdens zijn studentenjaren werd het Engelse Lawn Tennis steeds populairder. Van Rappard en anderen raakten verknocht aan het spel, maar voor veel tijdgenoten hing er nog een zweem van frivoliteit en lichtzinnigheid om de tennisbaan. Zeker waar het de vrouwelijke speelsters betrof, die moeite zouden hebben elegantie en deugdzaamheid te behouden tijdens 'zulk een dol gevlieg als

tennis'. Van Rappard liet zich er niet door uit het veld slaan. In 1896 eiste hij op het terrein van de 's-Gravenhaagse Melkinrichting De Sierkan, waar de banen van tennisclub 'de Bataaf' gelegen waren, tot driemaal toe het 'Championaat van Nederland' op: in het enkelspel, het dubbelspel en het gemengd dubbelspel.

Toch bleef de negatieve perceptie het spel parten spelen. De directeur van de eerder genoemde Haagse melkfabriek weigerde bijvoorbeeld de bouw van een clubhuis op zijn terrein. Dit zou volgens hem 'de onzedelijkheid in de hand werken'. Binnen de muren van het ouderlijk huis konden ongetrouwde meisjes het niet verkopen wanneer de man des huizes hun naam bij de tennisuitslagen in de krant las. Mejuffrouw Anthonie van Aken (1876-1966) was een van de eersten die zich om deze reden bij wedstrijden inschreef onder een schuilnaam, 'A.N. Thonie' in haar geval. Waarschijnlijk meer uit solidariteit dan dat hij zich genoodzaakt voelde, koos de protagonist in dit verhaal 'S.P. Eler' als zijn tennispseudoniem.

De weigering van de directeur van de De Sierkan was voor Van Rappard de directe aanleiding om een landelijk orgaan voor tennisspelers op te willen richten. En zo geschiedde. In het Poolse Koffiehuis in Amsterdam werd op 5 juni 1899 de 'Nederlandsche Lawn Tennis Bond' opgericht, dat niet alleen een vuist moest maken tegen de directeur van de melkfabriek, maar ook de nationale kampioenschappen en internationale ontmoetingen moest

Van Rappard achter zijn schrijftafel in Berlijn (1937). BRON: NATIONAAL ARCHIEF.

Leden van de Haagsche Golf Club. Staand, tweede van rechts, Carel van Rappard (1911). BRON: ARCHIEF HAAGSCHE GOLF CLUB.

Na zijn benoeming tot gezant in Berlijn ging Carel van Rappard bij Hitler op audiëntie en overhandigde hem zijn geloofsbriefen

regelen. Carel van Rappard werd secretaris en later president van de bond. Onder zijn leiding werd de eerste interland met België georganiseerd.

Een jaar later verscheen in *Het Boek der Sporten* (1900) een artikel van S.P. Eler over tennis. In de wetenschap dat Van Rappard en S.P. Eler dezelfde persoon waren, is het aardig om te lezen dat S.P. Eler in dit boek kritisch was op de tennisser Carel van Rappard:

‘De nieuwe kampioen was alleen sterk achter in het court, van daar uit waren zijn slagen, right- en backhand, hard en steeds van goede lengte, zijn service, ofschoon niet krachtig, was meestal goed geplaatst en ten slotte was hij tamelijk vast in zijn half-volleys. Hier tegenover stond een geheel gemis aan eenige kennis van volleys, smashes, enz., tenminste in den single, want vreemd genoeg in de doublés, kende hij die, ofschoon nog niet zeer goed, toch veel beter.’

VAN TENNISBAAN NAAR GOLFCOURSE

In hetzelfde *Het Boek der Sporten* schreef Aalbrecht Del Court van Krimpen een bijdrage over golf waarin hij schetste hoeveel tennissers uiteindelijk zouden overstappen naar de golfbaan. Golf was volgens hem het gezondste spel ter wereld.

‘De beweging blijft altijd matig, of liever regelmatig en het is een spel, dat bij voortdurende kan gespeeld worden tot op hoogen leeftijd, als de snelheid begint te ontbreken om backhand-ballen op te nemen in de corners van de tennisbaan.’

Carel van Rappard en andere bekende tennissers als Raymond Schuurbecque Boeye, Alexander Heldring, Jacob Schorer en Gerard van Tets verruilden de tennisbaan voor de golfcourse. Begin twintigste eeuw werd Van Rappard in zijn eigen Den Haag lid van de Hague Golf Club. Binnen de geborgenheid van deze club vond hij faciliteiten voor zijn grootste sportieve passies: tennis, croquet en golf. Uit de vergaderstukken van de Haagsche Golf Club komt het beeld naar voren van een wat formalistische man, een vergaderaar met liefde voor regels en etiquette. Hij stelde het eerste huishoudelijk reglement van de club op, die onder meer voorschreef dat mannelijke leden op ‘matchdagen’ een rode pet en das moesten dragen. Dames werden

buiten beschouwing gelaten, die waren niet verplicht ‘zich met een rode matelot te tooien’, maar droegen toch vaak een rode zijden blouse.

Van Rappard bokste vaak op tegen mannen als Johan Paul van Limburg Stirum en Aarnout Snouck Hurgronje. Na het Nederlands Kampioenschap van 1904 – gewonnen door ‘Nout’ Snouck Hurgronje – merkte Van Rappard op dat voorzitter Van Limburg Stirum geen acte de présence had gegeven en daartegen maakte hij bezwaar in de vergadering:

‘De Heer van Rappard had gaarne deze vergadering achterwege zien blijven maar nu geen andere bestuursvergadering gehouden is, was het bijeenroepen dezer vergadering het eenige middel om aan den Voorzitter de verwondering van het meerendeel der leden van de Hague Golf Club die bij gelegenheid van het Kampioenschap van Nederland aanwezig waren op het terrein, mede te deelen over het feit dat geen dier beide dagen van 12 en 13 Juli de Voorzitter aanwezig geweest is, noch van zijn afwezigheid kennis had gegeven.’

Van Limburg Stirum reageerde als door een adder gebeten op deze aanval:

‘Men had hem ondershands kunnen interpellieren maar nu de zaak officieel opgevat is weigert hij ten sterkste eenig antwoord te geven. Hij geeft intusschen toe dat het wenschelijk is dat de Voorzitter op dergelijke dagen aanwezig is.’

In 1913 zocht de club na het aftreden van Van Limburg Stirum een nieuwe voorzitter. Van Rappard leek een ideale kandidaat – hij had het voorzitterschap immers al vaker waargenomen – maar om ‘verschillende redenen’ bedankte hij en schoof Nout Snouck Hurgronje naar voren. Deze betreurde de beslissing van de chevalier, maar nam de functie desondanks aan. De ‘oude’ Snouck zou tot 1953 voorzitter blijven.

DE EERSTE VOORZITTER VAN HET NGC

Over het waarom van Van Rappards weigering blijft het gissen, maar een aannemelijke verklaring ligt in het feit dat in 1913 achter de schermen werd gewerkt aan de vorming van een centraal Nederlands golforgaan, een

► CAREL VAN RAPPARD TIJDENS DE MASKERADE TER GELEGENHEID VAN HET 52STE LUSTRUM VAN DE UNIVERSITEIT VAN UTRECHT (1896). BRON: HET UTRECHTS ARCHIEF

► FOTO ONDER: CAREL VAN RAPPARD TIJDENS HET NEDERLANDS AMATEURKAMPIOENSCHAP OP DE HAAGSCHE GOLF CLUB. ERNEST CREMERS VOLGT DE BAL AANDACHTIG (1911). BRON: DE REVUE DER SPORTEN

initiatief waar oud-tennisser Gerard van Tets in 1912 mee begonnen was. Van Rappard was gezien zijn ervaring bij de tennisbond natuurlijk een ideale kandidaat en zal hiervoor al gepolst zijn. Dat hij het voorzitterschap van zijn club liet passeren, lijkt dan ook ingegeven door zijn verwachting tot eerste voorzitter van het Nederlands golforgaan te worden benoemd. Een formalistische man als de vrijgezelle Van Rappard zal wellicht gevonden hebben dat beide functies niet verenigbaar zouden zijn. Hoe het ook zij, vast staat dat hij in februari 1914 de eerste voorzitter van het Nederlandsch Golf Comité werd.

In het nieuwe bestuur werd Van Rappard niet geheel toevallig geflankeerd door oud-tennisvrienden Gerard van Tets (Doornsche Golf Club), Alexander Heldring (Hilversumsche Golf Club) en Jacob Willem Schorer (Kennemer Golf Club). Belangrijkste wapenfeit van het nieuwe comité was de eerste internationale golfontmoeting die tegen Duitsland werd georganiseerd, precies zoals Van Rappard dat voor de tennisbond ook gedaan had.

Van Rappard dong mee naar een plaats in de selectie voor de eerste interland maar moest het afleggen tegen betere spelers, onder wie zijn verre neef Willem Snouckaert van Schaumburg. Gezien het feit dat hij in 1906 nog handicap 18 had, wekt dat nauwelijks enige verwondering. Ook zonder Van Rappard werd de eerste interland verloren, met 5-4 van de Duitsers in Wiesbaden.

Meer dan om zijn spel stond Van Rappard bekend om zijn ‘goede sportieve manieren’. Tijdens een medalplay-handicapwedstrijd op de Doornsche Golf Club in 1915 gaf hij daar een mooi staaltje van ten beste. Hij noteerde een score van 78 na 18 holes waarmee hij samen met de vijftienjarige Jonker Alfred Calkoen van Limmen de wedstrijd gewonnen zou hebben. Na afloop realiseerde Van Rappard zich echter dat hij een reeds vervallen regel uit 1902 had toegepast na een verloren bal. Hij gaf zich als gediskwalificeerd op bij het clubbestuur en liet de zege aan Calkoen. ‘Een strenge doch juiste opvatting’, volgens de verslaggever van *De Revue der Sporten*.

De periode van Van Rappard in het golfcomité bleef uiteindelijk beperkt tot slechts één termijn. In 1915 bedankte hij voor het voorzitterschap en werd opgevolgd door een volgend lid van de Haagsche met een klinkende naam: Jan Anne baron van Pallandt van Walfort. De reden hiervoor

1 – CAREL VAN RAPPARD OP DE TENNISBAAN (1896). BRON: BOEK DER SPORTEN
 2 – JULIANA EN BERNHARD OP DE PAN (1940). BRON: NATIONAAL ARCHIEF
 3 – VOORZITTER VAN RAPPARD OVERHANDIGT SNOUCK DE BEKER VOOR HET NEDERLANDS AMATEURKAMPIOENSCHAP (1914). BRON: DE REVUE DER SPORTEN
 4 – IN HET EERSTE OFFICIËLE ORGAAN VAN HET NEDERLANDSCHS GOLF COMITÉ WORDT MELDING GEMAAKT VAN DE WISSELINGEN IN HET BESTUUR (1915). BRON: NEDERLANDS GOLF ARCHIEF
 5 – DOROTHEA PAAUW VAN WIELDRECHT EN DE GRAAF ZU DOHNA IN BUCKOW (1938). BRON: NEDERLANDS GOLF ARCHIEF
 6 – UITGELEIDE VAN HET LICHAAM VAN VAN RAPPARD BIJ KASTEEL BÜCKEBURG (1938). BRON: KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

☛ moet worden gezocht in het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Deze maakte het organiseren van nieuwe interlands onmogelijk en tegelijkertijd bood het kansen voor mensen in de diplomatieke dienst, zoals Carel van Rappard.

GEZANT IN BERLIJN

Door het uitbreken van de oorlog verbraken veel landen de diplomatieke betrekkingen met elkaar. Om de landsbelangen in den vreemde toch te blijven representeren, werd een neutrale natie verzocht deze taak op zich te nemen. Zo kon het zijn dat Nederland de belangen van zowel Duitsland als Groot-Britannië vertegenwoordigde en beschermde tijdens de oorlogsjaren. Hiervoor riep Buitenlandse Zaken in 1916 het Bureau Bescherming in het leven; Carel ridder van Rappard werd hiervan de eerste chef. Nadat de Verenigde Staten in 1917 de kant van de geallieerden kozen, kwam er nog meer diplomatiek werk richting Nederland en verkaste Van Rappard naar Berlijn waar hij in de gezantschapsraad plaatsnam en de persoonlijke titel minister-resident kreeg.

Toen na het einde van de oorlog de internationale betrekkingen in de jaren '20 weer enigszins normaliseerden, kwam de functie van minister-resident te vervallen en kreeg Van Rappard eervol ontslag. In 1925 vervolgde hij zijn carrière met een reeks internationale gezantschappen die hem via Rio de Janeiro en Boekarest naar Bern voerden. In Zwitserland was Van Rappard de vaste Nederlandse vertegenwoordiger in Woodrow Wilsons Volkenbond, aangezien dit orgaan in het Zwitserse Genève zetelde.

Een van de kwesties die het corps diplomatique naast de dreigende situatie in Duitsland in de tweede helft van de jaren '30 bezighield, was het vinden van een 'Ebenburtige' echtgenoot voor kroonprinses Juliana. De prinses liep tegen de dertig en de tijd begon te dringen. Dat vond in ieder geval haar moeder, koningin Wilhelmina, die zonder resultaat de *Almanach de Gotha*, een soort Gouden Gids van adellijke geslachten, op kandidaten had nageplozen. Deze moesten naar verwachting eveneens uit Duitsland komen, maar mochten onder geen beding 'in een bruine jas lopen'. Het bezorgde vooral de Berlijnse gezant Johan Paul graaf van Limburg Stirum, de oud-voorzitter van de Haagsche, de nodige kopzorgen.

De situatie leek uitzichtloos, totdat een nieuwe kandidaat zichzelf in 1935 aandiende. In het diepste geheim werd een ontmoeting tussen de twee georganiseerd die in Zwitserland plaats zou moeten vinden. Daar vierden Wilhelmina en Juliana vakantie en konden zij zodoende ook de Olympische Spelen in Garmisch Partenkirchen bijwonen, alwaar de nodige vrijgezelle Duitse edellieden te verwachten waren. Zo ontmoette de prinses de man die zichzelf naar voren had geschoven: Bernhard von Lippe. In Golfhotel Iglhof, een luxe resort met onder meer tennis- en golfbanen, zagen de twee elkaar voor het eerst. Juliana was na de eerste ontmoeting al verkocht. Na veel heen- en weer gecorrespondeerd te hebben, werd al snel een nieuwe ontmoeting afgesproken. Juliana en golf liefhebber Bernhard zouden elkaar weer treffen op 13 augustus 1936 in de Zwitserse Alpen bij Bad Weissenburg. Onderweg naar Bad Weissenburg stopte het koninklijke gevolg in Bern voor een ontmoeting met de

Nederlandse gezant, de 'beminnelijke' Carel ridder van Rappard. Tijdens de lunch viel het Van Rappard, die de prinses al langer kende, op dat ze een wel erg goed humeur had. Er moet wel iets zeer plezierigs voor het vorstelijk huis te verwachten zijn, dacht hij bij zichzelf. Na een eendeloze reeks regendagen mocht hij zich wederom verheugen op het bezoek van de koninklijke familie, die op terugreis naar Nederland was. Toen hij merkte dat het humeur van Juliana 'zoo mogelijk nog opgeruimder' was dan tijdens de heenreis, wist hij genoeg. Op 15 augustus 1936 had Juliana ingestemd met een verloving. Carel van Rappard was volgens eigen zeggen de eerste die ervan wist. Misschien wel vanwege zijn discretie in deze zaak werd hij benoemd tot vervanger van Van Limburg Stirum als gezant in Berlijn, waar de diplomatieke kunsten van Van Rappard hoogst nodig waren. Van Limburg Stirum 'haatte nazi's en Hitler persoonlijk meer dan welke diplomaat ook' en weigerde naar verluidt met ze in een kamer te verkeren, wat het diplomatieke verkeer natuurlijk lastig maakte in een tijd dat Nederland en Duitsland nog vriendschappelijke betrekkingen hadden. Van Rappard stond een pragmatischer aanpak voor dan zijn voorganger. Na zijn benoeming tot gezant in Berlijn ging hij bij Hitler op audiëntie en overhandigde hem zijn geloofsbriefjes:

'De Führer verklaarde dat het Duitse volk, niet tegenstaande de overal bestaande moeilijkheden op economisch gebied, steeds tracht zich niet te isoleren, doch in rust en wederzijds vertrouwen de uitwisseling van goederen met andere landen te ontwikkelen.'

In deze moeilijke tijden stond Van Rappard zelfs in Duitsland hoog aangeschreven. Hij was een toonbeeld van toewijding en werklust, zelfs wanneer zijn zwakke gezondheid hem weleens in de steek liet.

In 1938 ging Van Rappard na het huwelijk van Dorothea Paauw van Wioldrecht en de graaf zu Dohna in Buckow – een gelegenheid waarbij hij in gezelschap van prins Bernhard, zijn broer Ashwin en hun moeder prinses Armgard was – terug naar Nederland voor een verlof van ruim een maand om weer op krachten te komen. Op de weg terug botste de auto van Van Rappard op de nieuwe Reichsautobahn 2 tussen Bückeberg en Minden frontaal op een vrachtauto. Twee dagen later, op 19 augustus 1938, overleed van Rappard op 63-jarige leeftijd in het ziekenhuis van Bückeberg aan de gevolgen van de ernstige schedelbreuk. Zijn chauffeur overleefde het ongeval.

Na zijn overlijden werd het stoffelijk overschot van de eerste voorzitter van het Nederlandsch Golf Comité op 'indrukwekkende' wijze uitgeleide gedaan in Bückeberg. De Wehrmacht was hierbij aanwezig en ook Prins Ashwin ontbrak niet. Hitler betuigde per telegram zijn deelneming aan koningin Wilhelmina en zond telegrafisch condoléances aan Van Rappards zus, jonkvrouw Hooft Graafland. Kort na het overlijden van Van Rappard werd Prins Bernhard benoemd tot erevoorzitter van het Nederlandsch Golf Comité. ☛